

**СТРУКТУРА ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ УКРАЇНИ
ТА ВАРІАЦІЇ МОДЕЛЕЙ ФОРМУВАННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЇ
ЗОВНІШНЬОПАРТІЙНИХ ПРОГРАМ**

Зі вступом у дію політичної реформи, роль політичних партій, як інституту політичної системи, набагато зростає у можливості впливу на формування та реалізацію державної політики в цілому, і зовнішньополітично, зокрема. У сучасних партіях інфраструктура має велике значення: встановлює загальні рамки діяльності членів партії, прописує форму їх зв'язка між собою, визначає засіб відбору керівників та обсяг повноважень, які їм належать.

Вивчення партійної структури допоможе вирішити проблему: чому є партії сильніші, які здобувають успіх і є слабкіші, майже неіздатні. Рішення цієї проблеми має особливе значення у випадку, коли вищі органи державної влади країни формуються на партійних засадах.

У вітчизняній науковій літературі проблема впливу партійної структури на формування та реалізацію програми партій (зовнішньополітичний аспект) вивчена недостатньо. Серед вчених, державних та політичних діячів, які займаються дослідженнями в цій галузі слід назвати В. Литвина [4], В. Малярчука [5], М. Примуша [17].

Предметом дослідження у статті стала структура парламентських партій у період виборів 2006 до Верховної Ради України (“Регіони України”, “Блок Юлії Тимошенко”, “Наша Україна”, Соціалістична партія України, Комуністична партія України) з метою вивчення моделі її впливу на формування та реалізацію зовнішньополітичного блока партійних програм. Відносно до партійних блоків “БЮТ” та “Наша Україна” зауважимо, що в першому випадку, будемо досліджувати структуру партії “Батьківщина”, а в другому, “Народний Союз “Наша Україна”, Народний Рух України та Конгрес українських націоналістів (КУН), як засадничих партій та таких, що мають тривалу історію існування. КУН, окрім іншого, становить найбільш радикальний варіант націонал-демократичних партій з усіх партійних організацій, що ввійшли до блоку “Наша Україна”, та присутніх партій у парламенті.

Під структурою політичних партій автор розуміє “внутрішню організацію цілісної системи, специфічний засіб взаємозв'язку та взаємодії елементів, які її утворюють” [2, с. 132]. Призначенням

структури є реалізація цілей та задач, які стоять перед партією в галузі внутрішньої та зовнішньої політики.

У Статуті Конгресу українських націоналістів (КУН), “Батьківщини” та “Партії регіонів” (ПР) записана задача приймати участь у здійсненні державної зовнішньої політики; сприяти формуванню та вираженню політичної волі громадян, спрямованої, у тому числі, на розвиток регіональної політики та розвиток солідарного громадянського суспільства. Головною метою СПУ є ствердження народовладдя та створення умов задля участі громадян в управлінні державою та суспільством, для КПУ – відновлення на нових засадах братнього союзу народів незалежних держав, які утворилися в межах колишнього СРСР. Для партій націонал-демократичної орієнтації – НРУ та “НСНУ” – програмною метою діяльності є інтеграція України до європейських та євроатлантичних структур, а також світової економічної системи. З розглянутих вище партій тільки “Батьківщина”, СПУ та КПУ в Програмних документах роблять заяви про необхідність досягнення лідерства в суспільстві своїх політичних сил.

Втілити в життя заявлені цілі партії збираються шляхом “формування вищих органів державної влади та місцевого самоврядування, або надання політичного впливу на їх діяльність” [10, с. 1], а також “запровадження міжнародних зв’язків з політичними партіями, громадянськими організаціями інших держав, вступу до міжнародних партійних союзів” [10], [13], [14], [15], внесення пропозицій та критики діяльності влади. Так, глава КУН – О. Івченко 22 червня 2004 року оголосив таку заяву від імені партії з приводу ратифікації Верховною Радою України угоди про створення Єдиного Економічного Простору: “КУН рішуче засуджує спроби сучасного політичного поневолення України... Закликаємо членів своїх організацій проводити широку роз’яснювальну роботу серед громадськості відносно дійсної суті антинародної угоди, всіма доступними методами боротися проти входження України в СЕП... Вимагаємо від Верховної Ради денонсації угоди” [10]. Задля досягнення програмних цілей та завдань партія “створює коаліції та блоки, організовує вивчення суспільної думки та оприлюднює висновки, вносить пропозиції відносно референдумів і бере участь в їх проведенні, створює експертні комісії, організовує диспути” [11, с. 1], а “Народний союз “Наша Україна” (НСНУ) підкреслює необхідність відкритого обговорення партійної позиції щодо питань державного та суспільного життя в ЗМІ” [13, с. 1].

Таблиця 1

Моделі структуризації парламентських партій України

Партії	Пряма структура	Сильна структура	Вертикальні зв'язки	Централізація	децентралізація	Спеціалізована причетність	Тоталітарна причетність
КПУ	+	+	+	Демократичний централізм			+
СПУ	+	+	+	Демократичний централізм		+	
ПР	+	+	+	Централізм з елементами локальної децентралізації		+	
НСУ	+	+	+	Централізм з елементами ідеологічної децентралізації		+	
“Батьківщина”	+	+	+	Автократичний централізм		+	
НРУ	+	+	+	Автократичний централізм			+
КУН	+	+	+	Автократичний централізм			+

Всі парламентські партії України по засобу інтеграції базових елементів у єдину структуру є партійними організаціями з сильною структурою та вертикальними зв'язками поміж її елементами. Загальна структура представлених у таблиці партій має тенденцію до відтворювання адміністративно-територіальної структури держави. Сильна структуризація відповідає складній інфраструктурі: “Чим більше партія прагне забезпечити чіткі зв'язки поміж окремими базовими елементами, тим більше розростаються її адміністративні органи, все більше посилюється їх роль та все жорсткіше регламентується розподіл обов'язків поміж ними” [3, с. 91]. Таким чином, складається справжній державний апарат з розподілом влади на законодавчу (ввіряється З'їзду), виконавчу (керівному комітету) та юридичну (контрольно-ревізійній та етичній комісії). Узагальнена

структура політичних партій України представлена схемою 1 на сторінці 4. Зі схеми видно, що утворення одного рівня можуть спілкуватися один з одним тільки за посередництвом центральних або вищестоящих органів. Така система не допускає розвиток будь-яких течій, опозиції всередині партії. “Інакомислення за народжене в одному осередку (первинній партійній організації) не може безпосередньо “заразити” сусідні. Тільки через делегата партійного осередку воно може досягти утворення більш вищого рівня” [3, с. 93]. Ризик зараження мінімізується централізацією, яка посилює характер вертикальних зв’язків.

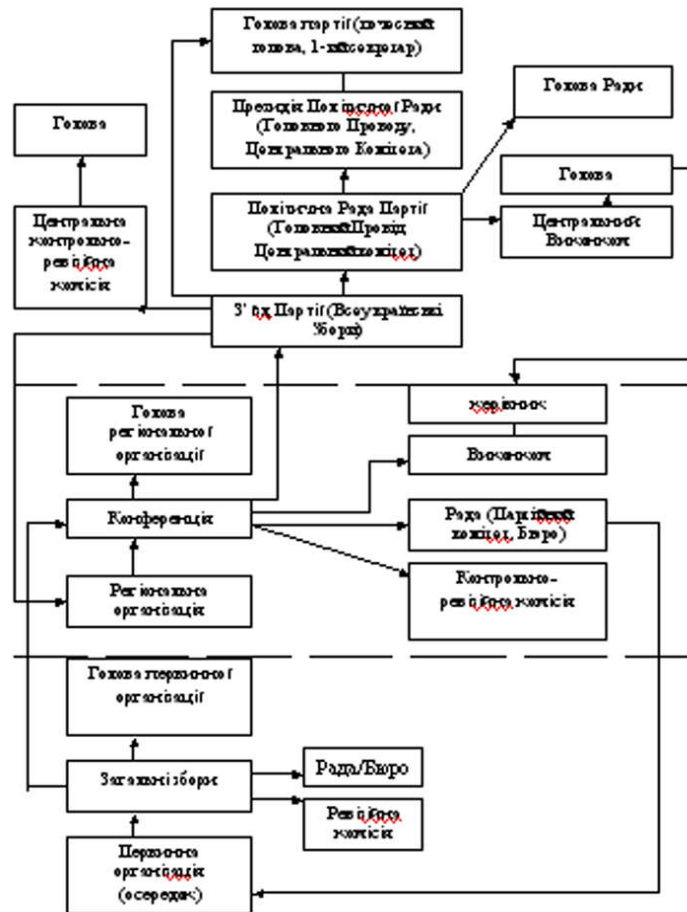

Схема 1. Узагальнена модель структури парламентських партійних організацій України

Централізація має відношення до розподілу повноважень між рівнями управління. Централізм парламентських партій України трьох різновидів: автократичний, коли всі рішення надходять зверху, і їх виконання на місцях періодично контролюється представниками центра (КУН, НРУ, “Батьківщина”); демократичний (КПУ, СПУ); демократичний з елементами децентралізації (ПР, НСНУ). Принцип демократичного централізму КПУ та СПУ полягає в тому, що рішення приймаються вгорі, але вони зафіксовані в якості думки широкого загалу рядових партійців, та при їх здійсненні в кожен момент також добиваються згоди партійних організацій нижчого рівня. Передбачається чіткий контроль за виконанням рішень, забезпечуваний центром. Так, у Статуті КПУ відзначено, що “внутрішньопартійні відносини і свою діяльність партія буде на визнанні вирішальної ролі партійних мас та забезпеченні їх повновладдя в організації партійного життя, послідовному здійсненні принципу демократичного централізму, який включає виборність та періодичну змінюваність всіх керівних органів партії знизу догори, звітність партійних органів та їх керівників перед своїми партійними організаціями, а також вищими партійними органами, колегіальність при формуванні та прийнятті рішень, обов’язковість рішень вищих органів для нижчих, підзвітність меншості більшості з правом фіксувати в партійних документах свої думки та обстоювати їх до ухвалення рішення” [10, с. 5].

Аналогічні положення містяться і в Статуті СПУ, як і положення про самостійність партійних організацій у рішенні питань своєї внутрішньої життєдіяльності. “Партійні організації СПУ мають право розробляти свої передвиборчі програми та вступати у передвиборчі угоди з іншими партіями” [15, с. 7]. Автократичний централізм КУН, НРУ, “Батьківщини”, має зв’язок з історією їх утворення: перші дві, в минулому, напівпідвальні організації, що зберегли і сьогодні колишні методи діяльності та організації, а третя – сформована згори олігархічна партія. Так, члени “Батьківщини”, як і КУН мають право вносити свої пропозиції в статутні органи всіх рівней та обстоювати власну точку зору до ухвалення більшістю відповідного рішення, але відсутній принцип самоврядування організацій нижчого рівня. Хоча в Статуті НРУ і записано, що “партія діє демократичними, конституційними методами, з прихильністю до принципів гласності, плюралізму думок, неприпустимості переслідування за переконання” [11, с. 1], але висловлювати свої погляди, згідно з тим же Статутом, члени РУХа можуть тільки в межах організації, на відміну від СПУ чи КПУ, члени яких можуть це робити привселюдно.

Первинні організації партії не мають статус юридичної особи і, відповідно, відсутній принцип самоврядування. Демократичний централізм з елементами локальної децентралізації партії “Регіони України” характеризується її орієнтацією на регіональні інтереси. У Статуті відзначено, що партія діє на засадах принципів внутрішньопартійної демократії та дисципліни. “Демократичність на етапі розгляду та дисциплінованість у виконанні рішення після його колегіального прийняття” [14, с. 4]. Слід підкреслити, що партійні організації не мають права, на відміну від партійних організацій КПУ, виступати від імені партії з питань, які містять важливе суспільне та політичне значення, якщо не були прямо уповноважені для цього центральними органами партії. Демократичний централізм з елементами ідеологічної децентралізації НСНУ зводиться до припущення певної автономії, виникаючих всередині партії фракцій або течій, що може виявлятися у впливовості кожної з них у керівних органах та привести до розколу партії, або ж надати вихід публічному розгляду загальних проблем. НСНУ є єдиною партією в структурі якої має місце посада почесного голови партії (В.А. Ющенко). У партійному Статуті йде мова про те, що партія “діє за принципами рівноправності та взаємоповаги її членів, колегіальності керівництва, дотримання партійної дисципліни та демократії, самоврядування” [13, с. 1].

У цілому, централізації українських політичних партій сприяє їх утворення згори, централізований розподіл членських внесків. Подальшій централізації партійної структури буде сприяти голосування за партійними списками до Верховної Ради України.

СПУ, ПР, НСНУ, “Батьківщина” – це спеціалізовані партії (причетність членів до партійної організації має політичний характер, не виходячи за межі цієї сфери життя), а КПУ, НРУ та КУН характеризуються тоталітарною причетністю своїх членів (головне значення має партійне життя, єдність ідейних принципів, утворення глобальної системи пояснення світа, що претендує на винятковість). Так, у Статуті КПУ зазначається, що члени партії зобов’язані сприяти укріпленню ідейної та організаційної єдності партії, а також йдеться про те, що “партія не допускає формування фракцій з ідейно-політичними та організаційними положеннями не сумісними з програмними цілями партії, та власною внутрішньою структурою і дисципліною” [10, с. 5]. Перша група партій об’єднує людей, чії погляди та позиції не ідентичні у всіх деталях, оскільки ідеологія не має для них фундаментального значення. Члени “Батьківщини”, наприклад, можуть вільно обстоювати та пропагувати альтернативні ідеї, пропозиції з програмних питань до ухвалення рішення по ним, а

члени НСНУ мають можливість обговорювати будь-яке питання партійного життя як до, так і після ухвалення рішення за ним. Другу групу партій характеризує закритість, сакральність вступу до її лав, більш складна процедура відбору.

Проаналізував структуру парламентських партій можна відзначити, що в Україні добиваються успіху партії з прямою та сильною структурою, вертикальними зв'язками, централізовані, за засобом причетності членів як спеціалізовані, так і тоталітарні.

Дослідив партійну структуру, необхідно відповісти на запитання: як вона впливає на формування та реалізацію зовнішньополітичного блока програм? Для цього необхідно звернутися до повноважень центральних органів у структурі політичних партій України, оскільки саме їх рішення з програмних, статутних та передвиборчих питань є обов'язковими для виконання первинними та регіональними організаціями.

Формуванням зовнішньопартійної програми в НРУ займаються: Всеукраїнські збори (затверджують Програму, вносять до неї зміни та доповнення, визначають стратегічні цілі політики партії, звертаються з пропозиціями до органів державної влади з питань державного та суспільно-політичного життя). Наприклад, відомо звернення XVI Всеукраїнських зборів НРУ до РНБОУ в 2005 році, де зазначалось, що "РУХ вважає за необхідне перетворення РНБОУ з дорадчого органа у головний орган колегіального формування державних політичних рішень... Необхідно прийняти зміни до Стратегії національної безпеки та до Військової доктрини України на перспективу вступу України до НАТО та на перехідний період... Необхідно також створити суспільно-політичну Раду при Президенті України з функціями дорадчого органа з представників національно-патріотичних партій та громадських організацій для вивчення та формування суспільної думки з актуальних питань національної безпеки та оборони, набіртку та вирішення стратегічних питань розвитку держави, створення механізмів гарантій національної безпеки на суспільно-державних засадах" [9]. Відома також заява цих Зборів до РНБОУ, Верховної Ради, уряду від 27 листопада 2005 та підписана головою НРУ – Б. Тарасюком (міністр закордонних справ України) про необхідність поступового виведення ЧФ РФ з території України.

Центральний Провід (робить заяви, приймає рішення з питань політичного та суспільного життя України, створює тимчасові робочі органи для підготовки окремих питань, також із зовнішньополітичних програмних положень).

Політична Рада (розглядає назрілі питання державного та політичного життя України, напрямки поточної діяльності партії). Відома заява Ради від 21 квітня 2004 відносно відмови від ратифікації угоди про створення Єдиного Економічного Простору: “угода блокує задекларований курс на інтеграцію України до європейських, євроатлантичних та світових структур, тому ратифікація тієї угоди – це зрада національних інтересів України” [11].

Реалізацією програмних положень у НРУ займається голова партії (представляє партію та виступає від її імені як в Україні, так і поза її межами, очолює фракцію у Верховній Раді України, реалізує стратегію та тактику партії на законодавчому рівні, укладає договори та угоди від імені партії), представники в органах державної влади та місцевого самоврядування, регіональні та первинні організації. Останні “здійснюють працю спрямовану на реалізацію Програми НРУ, рішень Зборів, центральних та регіональних керівних органів, забезпечують агітацію у відповідності до позиції партії при проведенні референдумів та інших масових заходів, сприяють та керують діяльністю фракцій в органах місцевого самоврядування, взаємодіють з місцевими громадськими організаціями та організаціями інших політичних партій” [11, с. 9].

У партії “Батьківщина” формуванням передвиборчої програми займається З’їзд (визначає політику та основні напрямки діяльності партії), Політична Рада (організовує виконання партією рішень З’їздів, визначає завдання партії на поточний період). Реалізацією зовнішньополітичних задач займається голова партії Ю.В. Тимошенко (“голова партії підзвітний, підконтрольний та відповідальний перед З’їздом партії, керує працею Політичної Ради та її Президії з правом вирішального голосу, відповідає за працю центрального друкарського органу партії, представляє партію в зносинах з органами державної влади та місцевого самоврядування, політичними партіями інших держав, міжнародними та міжурядовими організаціями” [6, с. 11-12]), Президія Політичної Ради (забезпечує участь партії на референдумах, утворює ЗМІ), Виконавчий Секретаріат (забезпечує ідеологічну роботу партії – керівник Я.П. Федорчук), Бюро регіональних та первинних організацій, партійні фракції та групи в органах державного та місцевого самоврядування.

У Конгресі Українських Націоналістів формуванням передвиборчих програм, розробкою політичної стратегії та головних напрямків діяльності партії займається Всеукраїнський Збір Конгресу. “Головний Провід” – вищий керівний орган між З’їздами “проводить аналіз політичної ситуації та розробляє тактичні,

стратегічні напрямки політичної діяльності Конгресу, затверджує редакторів партійних ЗМІ, заслуховує звіт народних депутатів України про роботу у Верховній Раді” [9, с. 11]. Реалізацією зовнішньополітичного блока програм займається голова партії (представляє партію у зносинах з органами влади як в Україні, так і за її межами, виступає від імені партії), Секретаріат “Головного Проводу” (веде практичну роботу на підставі рішень центральних органів партії, має право утворити підготовчу Програмну, спеціальну комісію, взяти участь в якій можуть фахівці, які не є членами КУН).

Формуванням партійної політики в СПУ займаються: З’їзд (приймає Програму партії), Політична Рада під керівництвом А.П. Баранівського (розробляє тактику діяльності партії, утворює ЗМІ, розглядає звіт про роботу фракції СПУ у Верховній Раді України, формує теоретичні центри партії). Реалізація партійної Програми покладена на голову партії О.О. Мороза, який представляє партію в державних органах та міжпартійних відносинах, очолює Політичну Раду і Теоретичну Раду СПУ; Виконавчий комітет Політичної Ради під керівництвом М. Мельничука, який затверджує керівника фракції у вищому законодавчому органі країни та координує роботу членів фракції, веде за дорученням З’їзда, Політичної Ради загальнопартійні дискусії, організує участь партії у формуванні органів державної влади. На місцевому рівні політику партії реалізують первинні та регіональні партійні організації “організують роботу з виконання й пропаганди Програми партії, розробляють та здійснюють заходи партійного впливу на суспільно-політичну ситуацію у відповідній місцевості, створюють ЗМІ, для участі у розробці державної політики формують депутатські групи в органах місцевого самоврядування, координують та спрямовують їх діяльність” [15, с. 3].

У КПУ – “З’їзд визначає політичну лінію партії в питаннях партійного будівництва, внутрішньої політики та зовнішньополітичної діяльності... Вирішує питання про входження партії у міжнародні спілки та об’єднання політичних партій” [10, с. 8]. Реалізація партійної політики покладена на Центральний комітет КПУ (завідує ідеологічним відділом В.С. Пустовойтова), який організовує виконання рішень партійних З’їздів та конференцій, представляє партію у відносинах з державними органами, комуністичними партіями інших держав та їх міжнародними спілками, делегує уповноважених представників у склад координаційних органів останніх. Президія ЦК КПУ під керівництвом 1-го Секретаря П. Симоненко координує роботу парламентської фракції у Верховній Раді України, а сам 1-ий

Секретар представляє партію в державних органах та міжпартійних відносинах. Насамкінець, регіональні організації створюють партійні фракції та групи у представницьких органах місцевого самоврядування задля розробки та проведення у життя партійних рішень.

Формуванням партійної політики в ПР та НСНУ займається З'їзд партії, який приймає Програму, визначає стратегічні напрямки партійної діяльності. У НСНУ на З'їзді також приймається рішення про проведення загальнопартійного дорадчого опитування. Політична Рада визначає пріоритети в діяльності цих політичних сил, розробляє стратегію та тактику, приймає передвиборчі документи партії, розглядає питання про підпис угод з іншими партійними організаціями, робить заяви з актуальних питань суспільно-політичного життя, координує діяльність власної парламентської фракції.

Реалізацією зовнішньопартійної програми в ПР займається голова партії В.Ф. Янукович, котрий “представляє партію у взаємовідносинах з органами державної влади в Україні та поза її межами, ЗМІ, укладає та підписує угоди з політичними партіями та громадськими організаціями, формує кадрову політику партії, при ухваленні рішень володіє правом вирішального голосу, робить заяви та звернення від імені партії” [14, с. 12]. Так, на VIII партійному З'їзді (3 грудня 2005) Янукович відзначив, що у зовнішній політиці створена ситуація, при якій вітчизняна продукція вже найближчим часом може опинитись неконкурентоспроможною. Голова партії підкреслив, що ПР виходить з європейських перспектив України та з того, що прихильність партії ідеї Єдиного Економічного Простору ніяк не суперечить європейському курсу держави. Окрім голови партії політику та Програму реалізує: голова Політичної Ради партії – Н. Азаров (від імені партії веде переговори та підписує угоди, представляє партію у відносинах з органами державної влади та місцевого самоврядування, ЗМІ, в тому числі закордонними); Виконавчий комітет під керівництвом В. Рибачака (організовує роботу з реалізації рішень З'їздів та Політичної Ради, готує передвиборчі документи партії, спрямовує діяльність парламентської фракції, робить заяви з актуальних питань суспільно-політичного життя). Голова Виконавчого комітету організовує та підтримує міжнародні зв'язки партії.

У НСНУ реалізацією політики та Програми партії займаються: по-перше, голова Політичної Ради В. Балага – чинний голова Секретаріату Президента України (без доручення представляє партію у зовнішніх зносинах, має право робити заяви, публічно виступати від

імені Ради партії, розробляти заходи, спрямовані на виконання рішень З'їзду, визначеної їм політики). Володіє правом вирішального голосу при ухваленні рішень Політичною Радою. По-друге, Президія Ради партії (налагоджує міжнародні зв'язки партії). По-третє, Центральний Виконавчий комітет під керівництвом Ю. Єханурова “здійснює кадрову політику партії, дає доручення керівникам виконавчих комітетів усіх рівней, які торкаються виконання рішень керівних органів партії” [13, с. 12].

Регіональні та первинні організації партії сприяють формуванню фракцій у відповідних Радах та координують їх діяльність у відповідності до програмних завдань партії та рішень її керівних органів.

Здобуті результати дослідження дають можливість стверджувати, що партійна структура активно впливає на формування та реалізацію партійної політики, її програмних документів, у тому числі й у зовнішньополітичній галузі. У значному ступені, саме від структури як формальної, так і неформальної залежить успіх або слабкість, недієздатність політичної сили. Під неформальною структурою мається на увазі вплив політичних радників (політтехнологів) на розробку концепції зовнішньої політики партії. Відомо, що послугами політтехнологів користувалась більшість парламентських партій (за винятком КПУ, НРУ, КУН), а прізвища деяких з них з'явилися у партійних списках до Верховної Ради України (Д. Видрин та В. Полохало – БЮТ). Партія регіонів на виборах – 2006 до парламенту України співпрацювала з В. Фесенко, а Соціалістична партія з Я. Мендусем та К. Бондаренко. Відомо, що В. Фесенко (голова правління Центру прикладних політичних досліджень “Пента”) не заперечує курсу України на європейську інтеграцію, але при цьому наголошує на тому, що “українсько-російські відносини мають стратегічний характер... Необхідно більш інтенсивне співробітництво в межах ЄСП на засадах принципів СОТ” [1]. За налагодження співробітництва з Російською Федерацією виступає і К. Бондаренко (директор Інституту національної стратегії та Київського інституту проблем управління ім. Горшеніна): “Попередня влада зіпсувала відносини з Росією, тому на теперішній уряд покладається велика надія на укріплення зв'язків між Україною та республіками колишнього союзу. Це не свідчить про те, що слід інтегруватися у пострадянський простір, але не слід забувати і про те, що наші найближчі економічні та політичні партнери знаходяться саме на Сході, а не на Заході” [12].

Дмитро Видрин (засновник Європейського інституту інтеграції та розвитку, народний депутат України), а також В. Полохало

(провідний науковий співробітник Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАН України, науковий керівник Центру соціологічних та політологічних досліджень “Социовимір”, засновник журналу “Політична думка”, нині народний депутат України) є прихильниками європейської та євроатлантичної інтеграції України, що і зазначено в програмі БЮТ. Так, Видрин у своєму виступі на міжнародній конференції, яка була присвячена питанням українсько-російських відносин заявив, що “головне питання зовнішньої політики України – це вступ до СОТ, Європейського союзу та НАТО, оскільки вітчизняній еліті необхідно сприйняти механізми ухвалення рішень у цих організаціях та вивчитись вмінню ведення діалогу” [16]. В. Полохало неодноразово підкреслював, що “поняття стратегічного партнерства втратило своє політичне значення. Якщо Україна обрала демократичний вектор розвитку, і буде не тільки в геополітичному, але й у цивілізаційному вимірі прагнути в Європу, на рівні прийнятих там стандартів та норм відносин між країнами та людьми, то її стратегічним партнером у цьому контексті є Європа” [9]. Політичні погляди цих фахівців на зовнішню політику країни знайшли, так чи інакше, відображення у передвиборчих програмах парламентських партій України.

Аналіз структури останніх (найбільш впливових та успішних політичних сил країни) показав також, що їм властива пряма, сильна структура з вертикальними зв’язками, з жорсткою централізацією та авторитарним (КУН, НРУ, “Батьківщина”), або демократичним стилем керівництва (“Регіони України”, Народний союз “Наша Україна”, Соціалістична партія України, Комуністична партія України). Партій з децентралізованою структурою у Верховній Раді України немає, що свідчить про непопулярність та незатребуваність партій ліберальної спрямованості, які, як правило, мають слабку структуру з горизонтальними зв’язками. За засобом причетності членів до організації в парламенті України представлені як партії зі спеціалізованою причетністю, так і з тоталітарною.

Незважаючи на те, що структура партійних організацій різної ідеологічної спрямованості однакова (сторінка № 4), типологія М. Дюверже може бути застосована й до української партійної системи. У відповідності до неї, формуванням зовнішньополітичного блоку програм займаються колегіальні органи (З’їзд, Політична Рада), але у процесі реалізації партійної зовнішньої політики спостерігається 3 моделі: КПУ та СПУ – велику роль відіграють низові ланки (первинні та регіональні партійні осередки) в цьому процесі; НРУ, КУН та “Батьківщина” – велике значення має вплив

партійних лідерів; НСНУ та ПР – вплив регіональних та бізнес-еліт. Такий розподіл повноважень між рівнями управління має зв'язок з різним ступенем централізації парламентських партій України: від авторитарного (НРУ, КУН та “Батьківщина”) і демократичного централізму (КПУ та СПУ) до демократичної децентралізації (НСНУ та ПР).

На закінчення, необхідно відмітити, що дослідження моделі внутрішньої організації політичних партій та її впливу на формування і реалізацію партійних програм, з одного боку, дає можливість зрозуміти логіку розподілу влади поміж складовими елементами партійної організації, а з іншого, визначити перспективу її еволюції, пошук та знаходження нових форм і засобів розвитку та впливу.

1. Виступ В. Фесенко на засіданні “Українського клубу” від 28 квітня 2005. Інтернет-видання “Подобиці” / www.podrobnosti.ua/opinion/2005/28/04/325610.html. 2. Гаєвський Б.А. Сучасна українська політологія. – К.: МАУП, 1999. – 268 с. 3. Дюверже М. Політичні партії / Пер. з франц. – М.: Академічний Проект, 2000. – 558 с. 4. Литвин В. Партія як форма політичної організації суспільства // Політика і час. – 1992. – № 1. – С. 10-15. 5. Малярчук В.А. Становлення партійної системи в сучасній Україні: зовнішньо-політичний фактор // Нова парадигма. – 2005. – Вип. 41. – С. 118-126. 6. Офіційний сайт партії “Батьківщина”. – www.byut.com.ua. 7. Офіційний сайт партії Конгрес Українських Націоналістів. – www.cun.org.ua. 8. Офіційний сайт партії Конгрес Українських Націоналістів. – www.cun.org.ua/ukr/content/view/138/2. 9. Інтернет-видання газети “Ділова неділя”. – www.dn-weekly.kiev.ua/catalog.php?catalogid=3. 10. Офіційний сайт Комуністичної партії України. – www.kpu.kiev.ua. 11. Офіційний сайт партії Народний Рух України. – www.nru.org.ua. 12. Виступ К. Бондаренко на сторінках інтернет-видання “Подобиці”. – www.podrobnosti.ua/opinion/2006/08/07/337611.html. 13. Офіційний сайт партії Народний союз “Наша Україна”. – www.razom.org.ua. 14. Офіційний сайт партії “Регіони України”. – www.regions.org.ua. 15. Офіційний сайт Соціалістичної партії України. – www.spu.org.ua. 16. Офіційний сайт Д. Видрина. – www.vydrin.com/express/2869. 17. Примуш М. Партії і влада. Фактори формування та інституціоналізації політичних партій // Політика і час. – 2000. – № 11-12. – С. 94-100.